

Когнітивний аналіз відтворення каламбурів-малапропізмів в англо-українських перекладах казки Льюїса Керролла «Alice's Adventures in Wonderland»

Л. А. Богуславська

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, м. Харків, Україна

Paper received 11.10.16; Accepted for publication 20.10.16.

Анотація. У статті надаються результати аналізу англо-українських перекладів каламбурів-малапропізмів Л. Керролла, виконаного із застосуванням інструментарію теорії концептуальної інтеграції. Цей інструментарій дозволяє взяти до уваги когнітивні механізми, що забезпечують активацію у свідомості адресата неконвенціонального змісту, несумісного з конвенціональною формою, і лежать в основі комунікативно успішного перекладу каламбурів-малапропізмів. Застосування інструментарію теорії концептуальної інтеграції задає алгоритм аналізу, що дозволяє уникнути суб'єктивності.

Ключові слова: каламбур, малапропізм, переклад, теорія концептуальної інтеграції, форма / зміст.

Потужний розвиток когнітивних досліджень в останні десятиріччя надає нові інструменти і методики аналізу, які дозволяють знизити суб'єктивність перекладацького опису і пояснити феномени, що залишаються поза сферою уваги дослідника в рамках класичного структуралістського погляду на комунікативну, а значить і перекладацьку діяльність, як декодування, кодування і продукування мовлення при перемиканні з одного коду на інший.

З точки зору когнітивної лінгвістики, переклад, як і будь який процес інтерпретації і продукування мовлення, пояснюється в термінах *концептуалізації*, тобто контекстуально прив'язаного когнітивного процесу, в якому мовні одиниці слугують тригерами, що запускають когнітивні операції із залученням концептуальних структур досвіду (енциклопедичного знання) [4, с. 98; 5; 7, с. ix-xlvi; 8, с. 155-156; 9, с. 144-146; 11, с. 206].

Мета цього дослідження полягає у встановленні концептуальних структур та когнітивних операцій, що забезпечують комунікативну успішність перекладу каламбурів-малапропізмів у тексті казки Льюїса Керролла «Alice's Adventures in Wonderland», за допомогою інструментарію теорії концептуальної інтеграції [6].

Об'єктом аналізу є перекладацькі прийоми, використані в англо-українських перекладах каламбурів-малапропізмів, а **предметом** – концептуальні структури та когнітивні операції, що забезпечують успішність застосування цих перекладацьких прийомів.

Основними **завданнями** статті є перекладацький аналіз каламбурів-малапропізмів із застосуванням інструментарію теорії концептуальної інтеграції; розкриття когнітивної природи процесу перекладу каламбурів-малапропізмів як лінгвального феномена, інтерпретація якого здійснюється на основі активації, інтеграції й розбудови у свідомості інтерпретатора інтеграційної мережі концептуальних структур; пояснення комунікативної успішності перекладу в термінах схожості / контрастності концептуальних структур, активованих оригіналом і перекладом.

Матеріалом дослідження слугують п'ять англо-українських перекладів казки Л. Керролла «Alice's Adventures in Wonderland»: Галини Бушиної (1976 р.) Валентина Корнієнка (2001 р. та 2007 р.), Володимира Панченка (2007 р.) і Вікторії Наріжної (2008 р.).

Теорія концептуальної інтеграції [6] пояснює інтерпретацію мовлення в термінах активації інтеграційної мережі ментальних просторів, тобто структур знань, що породжуються он-лайн у процесі розумово-мовленнєвої взаємодії задля забезпечення такої взаємодії. Прототипова інтеграційна мережа включає як мінімум чотири ментальних простори: узагальнюючий металний простір, який містить найбільш абстрактну інформацію про тематизовані сутності (елементи простору), два вихідних простори й інтеграційний простір або бленд, в який проєктуються концептуальні структури із двох вихідних просторів і в якому породжується нові структури на основі переосмислення інформації із вихідних просторів у процесі «зворотного проєктування» [там само, с. 333] (детально про застосування інструментарію теорії концептуальної інтеграції у дослідженні лінгвального гумору див. [10]).

Перекладацький аналіз каламбурів-малапропізмів базується на понятті комунікативної успішності перекладу, яке пов'язується із схожістю / контрастністю концептуальних структур, активованих оригіналом і перекладом.

Каламбур (від фр. *calembour*) розуміємо за В.З. Санніковим як «жарт, заснований на використанні в одному контексті різних значень одного слова або різних слів і словосполучень, тотожних або схожих за звучанням» [2, с. 490].

Малапропізм (фр. *mal à propos* – недоречно) є заміною слів іншими близькими за звучанням словами, проте відмінними за змістом й відтак недоречними у відповідному контексті [1, с. 282]; це інтенціональна «помилка» з точки зору мовленнєвих норм. Такі інтенціональні «помилки» є характерними для ідіостилю Л. Керролла.

Відповідно, каламбури-малапропізми закорінені на порушенні мовленнєвих норм (графічно-фонетичних: схоже написання / звучання слова-«помилки» і конвенціонального слова).

У текстах казки Л. Керролла до малапропізмів належать назви навчальних дисциплін у школі, де вчився Казна-Що-Не-Черепаха:

'I couldn't afford to learn it.' said the Mock Turtle with a sigh. 'I only took the regular course.' 'What was that?' inquired Alice. 'Reeling and Writhing, of course, to begin with,' the Mock Turtle replied; 'and then the different

branches of Arithmetic – *Ambition, Distraction, Uglification, and Derision.*' [19].

Оскільки фантазійні англійські назви предметів графічно і фонетично схожі на відповідні їм реальні назви, у англійського читача перелік цих предметів активує два вихідних ментальних простори: фантазійний ментальний простір школи Казна-Що-Не-Черепи і реальний ментальний простір типової реальної школи. У інтеграційному просторі елементи цих вихідних просторів усвідомлюються як несумісні. Усвідомлення несумісності запускає інференційні процеси, результатом яких є усвідомлення невідповідності елементів фантазійного ментального простору нормі й, в кінцевому підсумку, розуміння комізму ситуації.

Перша пара елементів включає REELING – ХИТАННЯ / КРУЖЛЯННЯ (to reel – to be thrown off balance or fall back; to stagger, lurch, or sway, as from drunkenness; to go round and round in a whirling motion; to feel dizzy [12] :: READING – ЧИТАННЯ; WRITING – ЗВИВАННЯ (to make twisting bodily movements, as in pain or struggle; to move with a twisting or contorted motion; to suffer emotional or physical distress, as from embarrassment or anguish [12]) :: WRITING – ПИСЬМО.

Щодо форми, обидва Керролівські малапропізми є графічно й фонетично близькими до назв відповідних реальних шкільних предметів. Щодо змісту, обидва слова позначають рухи тіла, причому не зовсім природні: пов'язані із втратою контролю через помутніння в голові або через фізичний / емоційний біль, страждання, й відтак вони репрезентують відхилення від типової поведінки, очікуваної від людини у нормальному стані (іншими словами, від етологічних, тобто поведінкових норм [3, с. 370]), що й об'єднує їх в рамках однієї царини досвіду.

У підсумку, мовна гра Л. Керролла тут охоплює два плани: 1) невідповідність шкільних предметів у фантазійному ментальному просторі онтологічним нормам та 2) невідповідність людських дій, позначених назвами цих предметів, етологічним нормам. Усвідомлення цієї інконгруентності активує інференційні процеси інтерпретаторів, які й мотивують гумористичний ефект.

Г. Бушина вдається до вертикальної контактної компенсації, пропонуючи варіанти *Чигати* (перебуваючи у певному місці, очікувати появи когось, чогось-небудь; підстерігати когось-небудь) та *Кусати*. Перекладачка зберігає графічну / фонетичну подібність обох назв (*чигати* :: *читати*; *кусати* :: *писати*), що дозволяє їй зберегти й Керролівську мовну гру онтологічного плану. Щодо семантики, обидва дієслова позначають більшою / меншою мірою ворожі дії, спрямовані на об'єкт. Відтак перекладачка підтримує смислові асоціації Л. Керролла, побудовані на відхиленнях від етологічних норм (хоча й на базі іншої царини досвіду).

В. Корнієнко у першому перекладі пропонує варіанти *чесати* і *пицати*, а у другому – *чигати* і *пицати*, теж обравши вертикальну контактну компенсацію і зберігши графічну / фонетичну подібність назв предметів й, відповідно, інконгруентність онтологічного плану. Що ж до семантики українських

назв, вони належать до різних царин досвіду і різняться і категоріально, і граматично (*чесати* позначає фізіологічну об'єктну дію, *чигати* – соціально-фізичну об'єктну дію, а *пицати* – фізіологічну суб'єктну дію). Відповідно, втрачається інконгруентність другого плану.

В. Наріжна перекладає каламбури іменниками *чигання* та *тихання*, вдаючись до горизонтальної контактної компенсації. Обидва іменники зберігають графічну / фонетичну подібність до назв відповідних предметів, й обидва підтримують етологічну інконгруентність, дякуючи їх семантиці. Проблема лише в тому, що вони обидва є оказіональними неологізмами, а Л. Керролл скористався наявними ресурсами мови оригіналу.

Переклад В. Панченка є прикладом вертикальної контактної компенсації: для першого каламбуру він підібрав малапропізм – *чипати*, а для другого – *кусати*. Як і Г. Бушина, він зберігає графічну / фонетичну подібність обох назв й підтримує смислові асоціації Л. Керролла, хоча й на базі іншої царини досвіду.

Наступна група каламбурів активує такі елементи вихідних просторів: AMBITION – ЧИСТОЛЮБСТВО :: ADDITION – ДОДАВАННЯ; DISTRACTION – РОЗСІЯНІСТЬ (a) something that makes it difficult to pay attention; b) mental or emotional disturbance; agitation or confusion [http://www.thefreedictionary.com/distraction] :: SUBTRACTION – ВІДНІМАННЯ; UGLIFICATION – СПОТВОРЕННЯ :: MULTIPLICATION – МНОЖЕННЯ; DERISION – ВИСМІЮВАННЯ (the act of ridiculing or laughing at someone or something [12]) :: DIVISION – ДІЛЕННЯ.

У формальному аспекті, усі Керролівські назви арифметичних дій є малапропізмами, й відтак є графічно й фонетично близькими до назв відповідних реальних арифметичних дій. У змістовому аспекті, усі вони позначають різні негативні людські якості або дії, які, однак, неможливо об'єднати на основі більш чітких семантичних критеріїв.

Відтак, мовна гра Л. Керролла і тут охоплює два плани: 1) невідповідність арифметичних дій у фантазійному ментальному просторі онтологічним нормам та 2) невідповідність дій, що позначені цими назвами, етологічним нормам.

Г. Бушина вдається до горизонтальної контактної компенсації, пропонуючи перекласти дані каламбури як *удавання*, *віджимання*, *втілення* та *вноження*. Усі запропоновані варіанти є малапропізмами. Проте перекладачка не намагається організувати каламбурний ряд за семантичним критерієм негативної конотації: лише *удавання* є негативною якістю людини; *віджимання* – нейтральною в аспекті оцінки фізичною дією, *втілення* складною дією, що включає як фізичні, так ментальні компоненти, проте сама по собі не імплікує оцінки; *вноження* є оказіональним неологізмом й до того ж не зовсім зрозумілим. Відповідно, передається лише перший (онтологічний) план Керролівської мовної гри.

В. Корнієнко діє схожим чином, вдаючись до горизонтальної контактної компенсації, і пропонуючи у першому перекладі варіанти: *добивання*, *відбивання*, *вноження* і *обділення*, а у другому – *добивання*, *відбивання*, *множення*, *вручення*. Із запропонованих

варіантів лише множення вибивається з загального ряду, оскільки є прямим еквівалентом назви відповідної арифметичної дії, внаслідок чого тут втрачається ефект гри. У решті лексем відчутне негативне семантичне забарвлення, що наближає їх до Керролівського оригіналу, хоча слід зазначити, що віддіслівних іменників *обділення* (від *обділити*), а також *вноження*, на відміну від однокореневого дієслова, в українській мові не існує, що, знову ж таки, послаблює переклад. Щодо *вручення*, його значення переосмислюється за асоціацією з *вноженням* й стає таким же «розмитим». Відтак, у цьому перекладі обидва плани мовної гри Л. Керролла відтворюються лише частково. Слід також згадати про те, що у другому перекладі В. Корнієнко говорить про чотири дії *гарикметики*, створюючи okazionalizm-малапропізм, типовий для Л. Керролла.

В. Наріжна так само пропонує горизонтальну контактну компенсацію, а еквіваленти *подавання*, *піднімання*, *множення* і *дивлення*, як і у Г. Бушиної не є семантично зорганізованими / однорідними. Разом з тим, їх графічна форма й фонетична репрезентація більшою або меншою мірою асоціюються із відповідними назвами шкільних предметів. Окрім того, перекладачка використовує okazionalizmi *множення* та *дивлення*, яких не існує в українській мові. *Множення* важко асоціювати із конкретною дією, а *дивлення* асоціюється із «дивуватися / дивний». У підсумку у перекладі відображується лише онтологічний план мовної гри Л. Керролла.

В. Панченко так само використовує горизонтальну контактну компенсацію та перекладає ці каламбури як: *догравання*, *відмивання*, *милення* та *приножження*. Запропоновані ним еквіваленти легко асоціюються з відповідними арифметичними діями, проте є семантично різнорідними, а двоє останніх являють собою okazionalizmi (*милення* від *намилювати* та *приножження*, яке неможливо асоціювати із конкретною дією). Відповідно, активується лише онтологічний план мовної гри Л. Керролла.

Розглянемо наступний каскад графічно-фонетичних каламбурів:

Alice did not feel encouraged to ask any more questions about it, so she turned to the Mock Turtle, and said 'What else had you to learn?'

*Well, there was **Mystery**, the Mock Turtle replied, counting off the subjects on his flappers, ' – Mystery, ancient and modern, with **Seaography**: then Drawling – the Drawling-master was an old conger-eel, that used to come once a week: HE taught us **Drawling**, **Stretching**, and **Fainting in Coils**' [19].*

Ця група каламбурів активує такі елементи вихідних просторів: MYSTERY – ТАЄМНИЦЯ :: HISTORY – ІСТОРІЯ; SEAOGRAPHY – МОРСЬКА ГЕОГРАФІЯ :: GEOGRAPHY – ГЕОГРАФІЯ; DRAWLING – ПРОТЯЖНА ВИМОВА (to speak with lengthened or drawn-out vowels [12]) :: DRAWING – МАЛЮВАННЯ; ВИМОВА; STRETCHING – РОЗТЯГУВАННЯ :: SKETCHING – МАЛЮВАННЯ ЕСКІЗІВ; FAINTING IN COILS – ЗНЕПРИТОМЛЕННЯ У ЗВІВАННІ :: PAINTING IN OILS – МАЛЮВАННЯ ОЛІЙНИМИ ФАРБАМИ.

На відміну від попередніх груп каламбурів, тут немає жодних семантичних ознак, які б об'єднували обрані Л. Керролом слова й словосполучення. Відтак залишається лише онтологічний план мовної гри, втілений малапропізмами. Це полегшує вирішення проблеми відтворення каламбуру для перекладача.

У Л. Керролла пара *Mystery – History* імплікує, що історія насправді є таємницею / загадкою, що створює гумористичний ефект, ставлячи під сумнів потребу у вивчанні такого предмета.

Г. Бушина вдається до контактної горизонтальної компенсації і створює власну лексичну одиницю *Свисторія*, що асоціюється з *Історією*, і, водночас, надає слову комічного забарвлення, що є типовим для каламбуру: *Свисторія* утворена основокладанням *свист* + *історія* з усиченням початкової літери другого слова. Відтак таке несерйозне заняття як *свист* сполучається із таким серйозним предметом як *історія*.

В. Корнієнко використовує дистантну горизонтальну компенсацію і в обох перекладах перекладає *Mystery* іменником *Гастрономія*, що має викликати в україномовного інтерпретатора асоціацію з «астрономією». Відтак малапропізм виникає на іншому семантичному підґрунті: перекладач фактично замінює предмет, введений в текстовий простір казки Л. Керролом, на власний розсуд, тобто, іншими словами, перелицьовує сюжет, що не можна вважати вдалим перекладацьким рішенням.

В. Наріжна та В. Панченко вдаються до горизонтальної контактної компенсації, обравши компонентом каламбуру *істерію*, наслідуючи Керролівську манеру вживання малапропізмів.

У Л. Керролла *Seaography* побудоване основокладанням (основа *sea* + інтерфікс *o* + основа *graph* від грецького *γραφειν* – писати, описувати + закінчення іменника *y*).

Г. Бушина перекладає цю назву як *Мореграфія* (основа *море* + основа *граф* від грецького *γραφειν* – писати, описувати + закінчення *ія*). Принцип утворення та зміст каламбуру залишаються незмінними в обох мовах. Це рідкий випадок, коли ресурси обох мов можуть створити еквіваленти і виконати всі задані в мові оригіналу функції. Компенсації в цьому перекладі не відбувається, перекладачка калькує лексичну одиницю оригіналу.

В. Корнієнко знаходить в першому перекладі еквівалент *Аморезнавство* (основа *аморе* (від італійського *amore* (кохання)) + основа *знав* + суфікс *ств* + закінчення *о*), а у другому – *Окаяннологія* (основа *окаянн* (від *окаянний* (ненависний)) + суфікс *олог* + закінчення *ія*). Другий варіант є вдалішим оскільки форма викликає асоціацію із назвою якоїсь дисципліни, а зміст передає ставлення мовця до неї.

В. Наріжна пропонує контактну горизонтальну компенсацію, і перекладає *Seaography* як *Недографія*. Слово побудоване за допомогою афіксації (префіксації): префікс *недо-* має негативне значення, позначаючи стан або якість, що виявляються в процесах, ознаках і предметах неповною мірою. Відтак перекладачеві вдається зберегти гумористичний ефект.

В. Панченко взагалі опускає цей лексичний каламбур при перекладі.

Група каламбурів *Drawing, Stretching, Fainting in Coils* пов'язана із уроками малювання, які давав сестрам Ліддел мистецтвознавець і критик Дж. Раскін, схожість якого із морським вугром (*an old conger-eel*) відображена в карикатурі на нього Макса Біербомма [19, с. 142], лягає в основу антономазійної назви відповідного персонажа Л. Керролла. Відтак, комунікативно успішний переклад, окрім онтологічної інконгруентності, має активувати ще й цей аллюзійний асоціативний зв'язок.

Г. Бушина пропонує варіанти *Махлювання* на основі горизонтальної контактної компенсації та *Рисуватися* й *Тушуватися* на основі вертикальної контактної компенсації. Особливо вдалими є два останні еквіваленти, оскільки дієслова *рисуватися* та *тушуватися* без частки *-ся* мають значення, безпосередньо пов'язані із малюванням (рисувати, тушувати / розтушовувати), а з часткою *-ся* – позначають негативно забарвлені прояви людської поведінки й можуть асоціюватися із пустощами дитини. Відтак вони, з одного боку, утворюють асоціативний ряд із *махлюванням* як найменування негативних дій людини / дитини, яка пустує й прикидається, а з іншого – асоціативний ряд із малюванням, що поміщає їх в створений Л. Керролом ситуативний контекст.

В. Корнієнко звертається до горизонтальної дистантної компенсації у першому каламбурі, пропонуючи еквівалент *Дригонометрія* в обох перекладах. Варіант *Дригонометрія* асоціюється скоріше з тригонометрією, аніж малюванням. Два інших каламбури неможливо розмежувати у першому перекладі. Малювання замінюється *хвісткультурою*, що за формою нагадує *фізкультуру*, а за змістом розшифровується як «фізкультура для хвоста», частиною якої є *художнє хвостопіралювання*. Цей еквівалент активує смисли, пов'язані із дитячим «пустуванням» та «прикиданням», й водночас, спіралеподібними рухами на кшталт «звивання» (*in coils*), проте втрачає усякий зв'язок із малюванням й, більш того, втрачає графічну / фонетичну подібність до назви навчального предмета. Натомість робиться акцент на незвичайності предмета, який може викладатися тільки в казковій країні.

У другому перекладі В. Корнієнко передає *Stretching* як *дригатись без рук і ніг* за допомогою вертикальної дистантної компенсації, а *Fainting in Coils* – як *гадючитись і витися спіраллю* на основі горизонтальної контактної компенсації. Еквівалент *дригатись без рук і ніг* продовжує семантичний ряд дитячого «пустування» та «прикидання», проте теж втрачає усякий зв'язок із малюванням. Еквівалент *гадючитись і витися спіраллю* дозволяє перекладачеві зберегти образ «спіралі», проте таке притаманне українському фольклору «гадючитись» по суті є синонімом «витися», й відтак є надмірним. Як і другий еквівалент, третій теж підтримує семантичний ряд «пустування» та «прикидання», проте втрачає зв'язок із малюванням.

В. Наріжна, услід за Г. Бушиною, перекладає перший каламбур як *махлювання*, а далі об'єднує смисли, активовані *Stretching* та *Fainting in Coils* під поняттям «малювання»: *ми маємо наносити гуляш на полотно, махлювати як форелі*. Перший еквівалент зберігає

малапропційний характер каламбуру, а інші прив'язують його до малювання. Гумористичний ефект за такої компенсації зберігається.

В. Панченко вдається до горизонтальної контактної компенсації, перекладаючи перший каламбур як *Милювання*, й до вертикальної дистантної компенсації, пропонуючи далі варіанти *Кривонис* та *Граблиця*. Малапропізм *Милювання* утворює необхідну асоціацію з малюванням, а далі перекладач втрачає її, перемішуючи концептуальний вимір каламбурів з царини МАЛЮВАННЯ в царину ПИСЬМО.

Ще один графічний / фонетичний Керролівський каламбур побудований на малапропізмах, що нагадують такі типові предмети англійської школи, як грецька та латинська (Latin and Greek):

Hadn't time,' said the Gryphon: 'I went to the Classics master, though. He was an old crab, HE was.' 'I never went to him,' the Mock Turtle said with a sigh: 'he taught Laughing and Grief, they used to say' [19].

Ці каламбури активують такі елементи вихідних просторів: LAUGHING – СМІХ :: LATIN – ЛАТИНЬ; GRIEF – ГОРЕ :: GREEK – ГРЕЦЬКА МОВА.

Відтак, мовна гра Л. Керролла і тут охоплює два плани: 1) невідповідність шкільних предметів у фантазійному ментальному просторі онтологічним нормам та 2) семантична несумісність станів, позначених назвами цих предметів, які є антонімами.

Г. Бушина вдається до вертикальної дискантної компенсації, перекладаючи ці каламбури як *Давній Грим* та *Давня Грація*, де прикметник *давній* /-я скоріше асоціюється з історією, аніж мовою, *Грим* римується з *Рим*, а *Грація* (від лат. gratia – витонченість, краса в позах, рухах) є словом латинського походження, що також створює смислово прив'язку до античного періоду. Проте зовсім втрачається ефект антонімії.

В. Корнієнко, застосовуючи вертикальну контактну компенсацію, використовує в першому перекладі український фразеологізм *Сміх і Гріх*. Відтак антонімічність зберігається, проте втрачається подібність до назв предметів, а з нею й каламбур. У другому перекладі він взагалі уникає прямого перекладу дисциплін, обмежуючись характеристикою викладача – *класичний мучитель*. Прикметник *класичний* є полісемантичним каламбуром.

В. Наріжна обирає вертикальну дистантну компенсацію, використовуючи в перекладі словосполучення *Класичні мови*, що є фактично описовим перекладом закодованого Л. Керролом змісту. Цей описовий переклад передає зміст предметів, проте втрачається графічно-фонетична подібність їх назв, як і антонімічність. Як підсумок, не передається й мовна гра.

В. Панченко звертається до вертикальної контактної компенсації і пропонує оригінальні варіанти *Грацька* та *Мартинська*. Ці okazіоналізми графічно та фонетично нагадують «закодовані» слова. Антонімічність втрачається.

Таким чином, комунікативно успішний переклад каламбурів Л. Керролла має активувати два ментальних простори: фантазійний і реальний. У графічно-фонетичних каламбурах (малапропізмах) реальний ментальний простір активується асоціативно (за графічною/фонетичною подібністю) – вербальною

одиницю (словом / словосполученням), яка експліцитно репрезентує фантазійний ментальний простір. Гумористичний ефект є результатом усвідомлення інконгруентності елементів цих ментальних просторів, тобто невідповідності елементів фантазійного простору нормам (онтологічним, етологічним). Відтак одиниці, обрані для перекладу, мають активувати

інконгруентні смисли, які, зіштовхуючись в інтеграційному просторі, запускають інференційні процеси, продуктом яких є усвідомлення комізму описуваної ситуації.

Перспективи дослідження пов'язуємо із подальшою розробкою запропонованої методики і застосуванням її для аналізу різноманітних виявів мовної гри.

ЛІТЕРАТУРА

1. Романова Н.Н. Стилистика и стили : учеб. пособие ; словарь / Н.Н. Романова, А.В. Филиппов. – М.: Флинта; МПСИ, 2006. – 416 с.
2. Санников В.З. Русский язык в зеркале языковой игры / [2-е изд. исправл. и доп.] / В.З. Санников. – М.: Языки славянской культуры. – 2002. – 552 с.
3. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / [М. Н. Кожина, Л. М. Алексева, В.И. Аннушкин, Е. А. Баженова]. – М.: Флинта; Наука, 2003. – 696 с.
4. Croft W. Cognitive linguistics / W. Croft, D.A. Cruse. – Cambridge : Cambridge University Press, 2004. – 356 p.
5. Fauconnier G. Conceptual projection and middle spaces [Electronic resource] / G. Fauconnier. – San Diego: University of California, Department of Cognitive Science Technical Report 9401, 1994. – Access : <http://www.blending.stanford.edu>.
6. Fauconnier G. The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities / G. Fauconnier, M. Turner. – New York: Basic Books, 2002. – 440 p.
7. Lakoff G. Foreword to Gilles Fauconnier, *Mental Spaces* / G. Lakoff, E. Sweetser. – Cambridge : Cambridge University Press, 1994. – P. ix – xlvi.
8. Langacker R. Foundations of cognitive grammar / R. Langacker. – Stanford : Stanford University Press, 1987. – Vol. 1. Theoretical prerequisites. – 516 p.
9. Langacker R. Discourse in cognitive grammar / R. Langacker // *Cognitive Linguistics* 12. – 2001. – № 2. – P. 143-188.
10. Martynyuk A. Metaphoric political insults and humour: Cognitive analysis / A. Martynyuk // *US-China Foreign Language*. – 2015. – № 13 (1). – P. 814-820.
11. Turner M. Reading minds: the study of English in the age of cognitive science / M. Turner. – Princeton, NJ : Princeton Univ. Press, 1991. – 318 p.
12. The Free Dictionary: Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus. [Electronic resource]. – Access: <http://www.thefreedictionary.com>

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Керролл Л. Аліса в Країні Чудес / Л. Керролл ; [пер. з англ. Г. Бушиної]. – К.: Видавництво дитячої літератури «Веселка», 1976. – 143 с.
2. Керролл Л. Аліса в Країні Чудес ; Аліса в Задзеркаллі / Л. Керролл ; [пер. з англ. В. Корнієнко ; за ред. І. Малковича та Ю. Андруховича]. – К.: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА. 2001. – 262 с.
3. Керролл Л. Алісині Пригоди у Дивокраї ; Аліса у Задзеркаллі / Л. Керролл ; [пер. з англ. В. Корнієнко] – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 432 с.
4. Керролл Л. Аліса в Країні Чудес : казкова повість / Л. Керролл ; [перекл. з англ., передм., прим. В. Панченка]. – К.: Махаон-Україна, 2007. – 160 с.
5. Керролл Л. Аліса в Дивокраї / Л. Керролл ; [перекл. з англ. В.Г. Наріжної ; іл. Є.Г. Гапчинської ; худож.-оформлювач С.І. Правдюк]. - Харків: Фоліо, 2008. - 139 с.
6. Carroll L. The Annotated Alice: Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking Glass / L. Carroll ; [introd. and notes by M. Gardner]. – N.Y.: Wings Books, 1998. – 352 p.

REFERENCES

1. Romanova, N.N., Filippov, A.V. Stylistics and styles. M.: Flinta; MPSI, 2006. 416 s.
2. Sannikov, V.Z. The Russian language in the mirror of word play. M.: Jazyki slavjanskoj kultury. 2002. 552 s.
3. Stylistic Encyclopaedic Dictionary of the Russian Language / [M.N. Kozhina, L.M. Alekseeva, V.I. Annushkin, E.A. Bazhenova]. M.: Flinta; Nauka, 2003. 696 s.
4. Croft, W., Cruse, D.A. Cognitive linguistics. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. 356 p.
5. Fauconnier G. Conceptual projection and middle spaces / G. Fauconnier. – San Diego: University of California, Department of Cognitive Science Technical Report 9401, 1994. – Available at: <http://www.blending.stanford.edu>.
6. Fauconnier, G., Turner M. The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities. New York: Basic Books, 2002. 440 p.
7. Lakoff, G., Sweetser, E. Foreword // Gilles Fauconnier. *Mental Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994. P. ix – xlvi.
8. Langacker, R. Foundations of cognitive grammar. Stanford: Stanford University Press, 1987. Vol. 1. Theoretical prerequisites. 516 p.
9. Langacker, R. Discourse in cognitive grammar // *Cognitive Linguistics* 12. 2001. № 2. P. 143-188.
10. Martynyuk, A. Metaphoric political insults and humour: Cognitive analysis // *US-China Foreign Language*. 2015. № 13 (1). P. 814-820.
11. Turner M. Reading minds: the study of English in the age of cognitive science. Princeton, NJ : Princeton Univ. Press, 1991. 318 p.
12. The Free Dictionary: Dictionary, Encyclopedia and Thesaurus. – Available at: <http://www.thefreedictionary.com>.

REFERENCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. Kerroll L. Alice in Wonderland ; [per. z anhl. H. Bushynoyi]. K.: Vydavnytstvo dytyachoyi literatury «Veselka», 1976. 143 s.
2. Kerroll L. Alice in Wonderland ; [per. z anhl. V. Korniyenko ; za red. I. Malkovycha ta Yu. Andrukovycha]. K.: A-BA-BA-HA-LA-MA-HA. 2001. 262 s.
3. Kerroll L. Alice's Adventures in Wonderland ; [per. z anhl. V. Korniyenko]. Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 2007. 432 s.
4. Kerroll L. Alice in Wonderland: a fairy tale ; [perekl. z anhl., przedm., prym. V. Panchenka]. K.: Makhaon-Ukrayina, 2007. 160 s.

5. Kerroll L. Alice in Wonderland ; [perekl. z anhl. V.H. Narizhnoyi ; il. Ye.H. Hapchyns'koyi ; khudoyu- oformlyuvach S.I. Pravdyuk]. Kharkiv: Folio, 2008. 139 s.
6. Carroll L. The Annotated Alice: Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking Glass ; [introd. and notes by M. Gardner]. N.Y.: Wings Books, 1998. 352 p.

Cognitive analysis of rendering puns-malapropisms in the English-Ukrainian translations of the novel «Alice's Adventures in Wonderland» by Lewis Carroll»

Boguslavka L. A.

Abstract. The article presents the results of implementing instruments of the conceptual blending theory in the analysis of English-Ukrainian translations of L. Carroll's puns-malapropisms. These instruments of analysis explain cognitive mechanisms which trigger activation of the non-conventional lexical meaning incongruent with its conventional linguistic form and thus ensure communicatively successful translation. Applying the instrumental notions of the conceptual blending theory in translation analysis builds the algorithm of analysis to avoid subjectivity.

Keywords: *conceptual blending theory, form / meaning, malapropism pun, translation.*